

механізм, процес, з якого власне й складається здійснення виконання покарання (наприклад, при виконанні виправних робіт, при добровільній сплаті штрафу).

Проявляючись у своїй конкретності, виконання покарання того чи іншого виду зі властивою якісною та кількісною його визначеністю вже постає виразом змісту покарання, який додає до сутності виконання покарання нові моменти, риси, зумовлені не тільки субстанцією діяльності адміністрації органів та установ виконання покарань, а й процесом відбування покарання, тобто не тільки внутрішніми, а й відносно зовнішніми її зв'язками, умовами, в яких здійснюється діяльність адміністрації органів та установ виконання покарань.

Надійшла до редколегії 19.01.98

НА ПОЧАТКУ ТВОРЧОГО ШЛЯХУ

О. ТКАЧЕНКО (НЮА України)

ПРО ПОНЯТТЯ КУРОРТНО-ОЗДОРОВЧИХ ТА РЕКРЕАЦІЙНИХ ЗОН В ЕКОЛОГІЧНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ

Еколого-економічна ситуація, що склалася в Україні, значно загострила проблему раціонального використання і відтворення природних ресурсів, стабілізації екологічної системи, що викликало погіршення якості довкілля на територіях унікальних лікувально-рекреаційних ландшафтів, курортних зон, курортно-оздоровчих об'єктів. Між тим ці території виступають необхідною основою не тільки для збереження еталону першоствореної природи, а й для розвитку лікувально-оздоровчої та рекреаційної діяльності будь-якої держави, в тому числі й України (курортно-санаторне лікування, екологічний туризм, розташування спортивно-оздоровчих баз відпочинку та ін.)¹.

Така діяльність прямо залежить від стану використання, відтворення і охорони природних ресурсів тієї місцевості, на якій розташовані лікувально-рекреаційні ландшафти, курортні та оздоровчі зони. Їх збереження і ефективне використання може бути забезпечено лише при детальному правовому урегулюванні комплексу питань, що стосуються правового режиму відповідних територій.

¹ Див.: Здоровье и окружающая среда/Под ред. Д. Ленихина, У. Флетчера. М., 1979. С. 14; Немоляева М. Е., Ходарков Л. Ф. Международный туризм: вчера, сегодня, завтра. М., 1985. С. 37; Развитие туризма в Украине. Проблемы и перспективы. К., 1995. С. 62 та ін.

Чинному екологічному та деяким іншим галузям законодавства України відомі поняття курортних, лікувально-оздоровчих та рекреаційних зон (ландшафтів, територій).

Урегульовані також окремі питання їх використання, відтворення та охорони. Але в законодавстві відсутній єдиний критерій у визначенні правової природи, сутності та функціональної значущості названих природних комплексів. Так, згідно із ст. 73 Земельного кодексу України до земель оздоровчого призначення належать земельні ділянки, що наділені природними лікувальними чинниками, сприятливими для організації профілактики та лікування, а до земель рекреаційного призначення — земельні ділянки, призначені для організованого масового відпочинку і туризму населення (ст. 74).

Водний кодекс України серед видів спеціального водокористування виділяє користування водними об'єктами для лікування, курортних цілей. Але на відміну від Земельного кодексу Водний кодекс України дає визначення лише лікувальним водним об'єктам. Лікувальними визнаються водні об'єкти, які мають природні лікувальні властивості та включені у спеціальний перелік (ст. 62 ВК України).

Лісовий кодекс України серед груп лісів та їх категорій захищеності виділяє санітарно-гігієнічні та оздоровчі ліси. Відповідно до ст. 36 ЛК України до них відносяться: ліси населених пунктів, ліси зелених зон навколо населених пунктів та промислових підприємств, ліси першого та другого поясів санітарної охорони джерел водопостачання та ліси зон округів санітарної охорони лікувально-оздоровчих територій.

Необхідно відзначити, що у Кодексі про надра також передбачається можливість надання надр у використання для створення геологічних територій та об'єктів, що мають важливе наукове, культурне, санітарно-оздоровче значення (наукові полігони, геологічні заповідники, заказники, пам'ятки природи, лікувальні, оздоровчі заклади та ін. — ст. 14 Кодексу України про надра).

Найбільш чітко визначення курортних, лікувально-оздоровчих та рекреаційних зон дано у Законі України «Про охорону навколишнього природного середовища». Відповідно до ст. 62 цього Закону курортними та лікувально-оздоровчими зонами визнаються території, що мають виражені природні лікувальні чинники: лікувальні джерела, кліматичні та інші умови, сприятливі для лікування та оздоровлення людей. Таке ж визначення курортним та лікувально-оздоровчим зонам дано у Положенні про курорти, затвердженому постановою Ради Міністрів СРСР від 5 вересня 1973 р.

Тут слід звернути увагу на те, що в названих нормативних актах поняття «курортна зона» і «лікувально-оздоровча зона» мають однаковий тотожний внутрішній зміст, в той час, як в термінологічному аспекті вони різні. У зв'язку з цим становить інтерес законодавство Росії, яке передбачає правовий статус аналогічних зон в РФ. Відповідно до Закону Росії «Про природні лікувальні ресурси, лікувально-оздоровчі місцевості і курорти» під курортом розуміють освоєну територію, що використовується з лікувально-профілактичною метою, лікувально-оздоровчу місцевість, що наділена природними лікувальними ресурсами, необхідними для їх експлуатації будівлями і спорудами, включаючи об'єкти інфраструктури.

Лікувально-оздоровчою місцевістю визнається територія, що наділена лікувальними ресурсами і придатна для організації профілактики захворювань, а також відпочинку населення. Виходячи з даних понять, цей Закон встановлює порядок користування і охорони, притаманний курорту і лікувально-оздоровчій місцевості. На підставі вказаного закону в РФ прийняте «Положення про визнання територій лікувально-оздоровчими місцевостями і курортами федерального значення», яке передбачає порядок організації округів санітарної і гірської санітарної охорони, особливості режиму господарювання в межах їх територій, що забезпечують збереження природних ресурсів і захист їх від забруднення і пошкодження.

Відповідно до Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» рекреаційними зонами визнаються ділянки суші і водного простору, призначені для організованого масового відпочинку та туризму. При цьому слід зазначити, що ЗК України містить детальний перелік земель як ділянок суші, котрі використовуються за рекреаційним призначенням. До них належать земельні ділянки, зайняті територіями будинків відпочинку, пансіонатів, кемпінгів, туристичних баз, стаціонарних і палаткових туристично-оздоровчих таборів, будинків риболовів і мисливців, дитячих туристичних станцій, парків, зелених зон навколо міст і інших населених пунктів, учбово-туристичних стежок, маркерованих трас, дитячих і спортивних таборів. Такі земельні ділянки повинні бути розташовані за межами земель оздоровчого призначення.

Отже, регулювання різними нормативними актами відносин по формуванню лікувально-рекреаційного середовища і використанню лікувальних природних ресурсів пояснюється взаємозв'язком об'єктів цієї сфери в єдиній екологічній системі. Проте аналіз законодавчої практики свідчить, що при

існуючій конструкції правового регулювання відносин по лікувально-реакційному природокористуванню залишаються недостатньо впорядкованими і нормованими ті зв'язки і відносини, які мають місце між окремими елементами правового режиму і формують індивідуально-специфічні ознаки його змісту.

Але необхідно враховувати, що головним завданням при здійсненні використання вказаних територій є недопустимість порушення екологічної рівноваги в зв'язках між природними елементами лікувально-рекреаційних зон, а також забезпечення всебічного використання лікувально-рекреаційних якостей природних ресурсів для поновлення життєвих функцій організму людини, а відповідно — і збереження майбутнього здоров'я нації.

Аналізуючи рекреаційний потенціал деяких регіонів України, можна зробити висновок про те, що найбільші перспективи розвитку цих територій криються в розвитку саме курортно-рекреаційної діяльності.

Успішне функціонування і розвиток лікувально-рекреаційного комплексу на території України сьогодні залежить від низки екологічних природних, соціально-економічних чинників. Однак їх практична реалізація і подальший розвиток можливі в межах належного правового закріплення необхідності застосування усіх зазначених чинників і умов.

На даний момент в Україні існують певні труднощі в розробці і реалізації цих питань, викликані відсутністю спеціального істотно доповненого, зміненого законодавства про рекреаційне природокористування, порядок користування лікувально-оздоровчими і курортними зонами, а розкиданість окремих норм цього правового режиму по численним нормативним актам не тільки є незручною для їх сприйняття, а й створює певні труднощі при з'ясуванні і розумінні сутності цієї проблеми.

Надійшла до редколегії 05.01.98

Г. ДАРНОПИХ (НЮА України)

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Вирішення питань забезпечення економічної безпеки всіх рівнів господарської системи значною мірою залежить від правильної оцінки ситуації, що створює небезпечне становище. З цього приводу необхідно з'ясувати деякі базові катего-